

Hanne Hoeve
Jan en Hanne Cremers
Westerhoven (Noord-Brabant)

“Als je voor bomen gaat, dan ga je voor
de lange termijn.”

- Borkelsedijk 4, 5563 VA Westerhoven
- Walnootbomen met vleesvee Blond d'Aquitaine
- Geen gebruik antibiotica, kunstmest en bestrijdingsmiddelen
- Versterking biodiversiteit

Het bedrijf

Op de Hanna Hoeve runnen Jan en Hanna sinds 2015 in deeltijd een agrarisch bedrijf waarbij walnoten en het produceren van lokaal en eerlijk voedsel op een duurzame wijze centraal staan. Op een huiskavel van 3 hectare hebben ze in januari 2019 120 geënte walnootbomen in diverse rijen geplant met als doel om op termijn zelf walnoten te produceren en deze te verkopen als gepelde noten, in de dop of verwerkt tot walnootolie. Er zijn zes soorten geplant om een zo groot mogelijke spreiding in bloeiperiode te krijgen en dat zoveel mogelijk bloemen bevrucht worden. Tussen de walnootbomen grazen ook een aantal zoogkoeien van het ras Blond d'Aquitaine, waarvan het vlees in de vorm van vleespakketten en diepgevroren stuks verkocht wordt. Er is een voormalige melkstal aanwezig die omgebouwd is tot een moderne verwerkingsruimte voor de noten. Hierin bevinden zich een droogruimte, een sorteermachine, een kraakmachine, een rooster en een oliepers. Het bedrijf koopt ook noten in van particulieren om ze te verwerken, aangevuld met noten van collega's. Alle producten worden hoofdzakelijk verkocht via een website aan particulieren en horeca en daarnaast op markten.

De uitvoering

“Onze bedrijfsvoering is erop gericht dat we de groeiomstandigheden voor de bomen zo optimaal mogelijk willen maken in een systeem dat weerbaarder is voor weersextremen. Om dat te bereiken hebben we de bomen uitgerasterd zodat ze niet beschadigd worden door het vee, hebben we rode- en witte klaver en luzerne gezaaid om de stikstofvoorziening op peil te brengen en de bodemstructuur te verbeteren. Hierdoor is het niet nodig om kunstmest te strooien.” De bomen bieden het vee bescherming tegen zon en wind. En het afgefallen blad van de bomen zorgt ervoor dat het organisch stofgehalte in de bodem verhoogd wordt. In het groeiseizoen wordt de vegetatie tussen de bomen in de afgerasterde stroken met een bosmaaier gemaaid in een rondgang van ongeveer 2 weken. Het maaisel wordt onder de afrasteringsdraad doorgewerkt zodat de koeien het kunnen opeten. Omdat het perceel uit droge zandgrond bestaat, is beregening noodzakelijk om de bomen te kunnen laten groeien. Zonder beregening zullen de bomen geen noten produceren. Door het steeds dieper wortelen en groter worden van de bomen ontstaat er meer microklimaat waardoor de verdamping minder zal worden. Dat moet ertoe leiden dat met steeds minder water dezelfde opbrengst wordt gehaald. In de weilandstroken, die 20 meter breed zijn, worden geen bestrijdingsmiddelen gebruikt. Alle restproducten, zoals de notendoppen en perskoek, worden benut door er bijvoorbeeld briketten van te maken.

Het resultaat

“Nadat we in 2015 het voormalig melkveebedrijf van Hanna’s vader hadden overgenomen, zijn we ons gaan oriënteren op andere verdienmodellen. Tijdens de hele droge zomers van de afgelopen jaren, viel op dat het gras op de niet-beregende percelen afstierf en er alleen paardenbloemen en herderstasjes voor terug kwamen. Onder de bomen die in de buurt staan zagen we dat het gras daar wel terugkwam in het najaar. Het verschil had volgens mij te maken met het minder heet worden van de grond door de schaduwwerking van de bomen en de aanwezigheid van een hoger organisch stofgehalte vanwege de jarenlange bladval. Door het lezen van vakliteratuur, artikelen en vooral door kennisnetwerken te benutten en gesprekken te voeren, is onze interesse voor een walnootboomgaard en de principes van agroforestry gewekt, wat leidde tot de aanplant in 2019. Daarna kregen wij de kans om een ambachtelijk walnotenbedrijf over te nemen, wat heeft geleid tot het ombouwen van de melkstal tot productieruimte. Omdat ons perceel te klein is en er nog te weinig opbrengst is, kunnen we er nog geen volwaardig inkomen uit genereren, wat uiteindelijk wel het streven is. Op dit moment werken we allebei nog gedeeltelijk elders. Het duurt ongeveer 5 á 6 jaar voordat de notenproductie dusdanig hoog is, dat het rendabel wordt om machinaal te gaan rapen. Deze overbruggingstijd benutten we om de groeiomstandigheden voor de bomen te optimaliseren en te werken aan een kortere grasmat met minder klaver en luzerne omdat anders de noten niet machinaal te rapen zijn. Ook benutten we de tijd om ons te oriënteren op de voor- en nadelen van verschillende oogstmachinetypes en te werken aan de naamsbekendheid van ons bedrijf. Naast al deze aspecten krijgen we veel positieve reacties: de vleespakketten zijn zeer geliefd en mensen waarderen het nieuwe landschap. We zien dat het aantal insecten is toegenomen, wat weer goed is voor de wisselwerking tussen de plaagdieren van mijn noten en de natuurlijke vijanden daarvan.”

De investering

“De financiering van dit type teelten verloopt anders dan bij reguliere teelten. De investering (aanlegkosten) die je nu doet, levert pas over 10 á 15 jaar rendement op. Wij hebben gekozen voor 50 bomen per hectare in de vorm van stroken van 20 meter breed met een onderlinge boomafstand van 10 meter. We hebben zoveel mogelijk goederen tweedehands gekocht. Zo is de sorteermachine van een bollenboer gekocht, de beregeningsinstallatie van een aardbeiteler en de kraakmachine is via via bij ons terechtgekomen. De meeste arbeid hebben we besteed aan het plaatsen van de afrastering. Gemiddeld zullen de investeringskosten circa 3000 euro per hectare zijn geweest. We kopen de noten in voor 1,50 euro per kilo. Er zijn particulieren met een boom waar 100 kg vanaf komt. Wij nemen aan dat op ons perceel de oogst gemiddeld 20 kg per boom zal bedragen, wat overeenkomt met 1000 kg/ ha. Van dat gewicht kun je 150 liter notenolie maken, wat we voor 50 euro per liter verkopen. Dit is exclusief de verwerkingskosten. Of dit model gaat werken, weten we nog niet en daarom is het behoorlijk spannend voor ons. We denken ook na over zaken als of je houtkap mee moet meenemen in het financiële plaatje of niet. Het gaat over lange perioden, misschien wel 50 jaar. Voor de zekerheid zorgen we nu dat de stammen zo recht mogelijk zijn en verwijderen we bij de onderste 3 meter de takken om in de toekomst een kwalitatief hoogwaardig product te laten ontstaan.”

De omgeving en de toekomst

“Ik verwacht dat de belangstelling voor agroforestry zal blijven toenemen. Als ik de enthousiaste reacties zie van de klanten over de producten en de positieve berichten lees naar aanleiding van bijvoorbeeld een krantenartikel, dan is dat voor mij een stimulans om door te gaan. Geïnteresseerden willen graag langskomen om inspiratie op te doen voor hun eigen bedrijf. Velen waarderen ook de verrijking van het landschap. Vanwege de veranderingen die er plaatsvinden, zoals bijvoorbeeld de toenemende behoefte aan duurzaam geproduceerd lokaal voedsel, maar ook zaken als waterschaarste en hittestress is mijn advies om je eens te verdiepen in dit onderwerp. Als je er meer over weet, word je er misschien wel enthousiast over. Als je dan daar de goede dingen van inziet en daarvan overtuigd bent, begin er dan gewoon aan. Ik ben ervan overtuigd dat het dan goedkomt”.

Vraag: Hoe zou jij het gedachtegoed van agroforestry kunnen integreren in jouw bedrijf?
